

Jednostavni povratni modeli

Martin Tutek, Petra Bevandić, Josip Šarić, Siniša Šegvić
2023.

Uvod

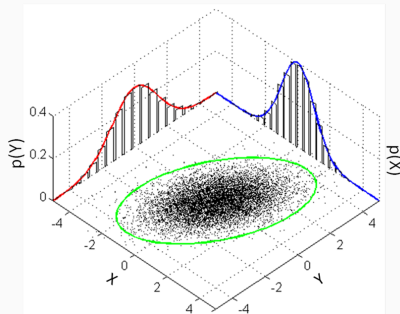
U prethodnim predavanjima...

...bavili smo se modelima za podatke s:

- fiksnom dimenzionalnošću
- eksplicitnom međuovisnošću

primjeri slika iz CIFAR-10

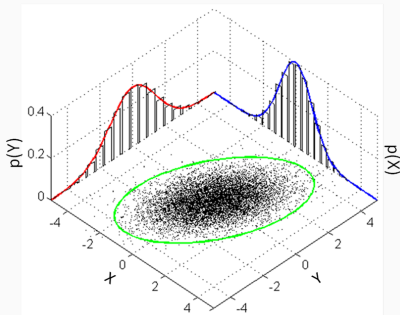

multivarijatna normalna distribucija

U prethodnim predavanjima...

...bavili smo se modelima za podatke s:

- fiksnom dimenzionalnošću
- eksplicitnom međuovisnošću

multivariјatna normalna distribucija

primjeri slika iz CIFAR-10

U prethodnim predavanjima...

Fiksna ulazna dimenzionalnost:

- svi uzorci multivarijatne normalne distribucije (vidi Lab #1) imaju istu dimenzionalnost: $x_i \in \mathbb{R}^d, \forall i$
- svaka slika iz CIFAR-10 ima istu dimenzionalnost 32x32x3 (WxHxC)
- **kako osigurati:** izrezivanjem, nadopunjavanjem, sažimanjem, uvećavanjem (interpolacijom)

Međuovisnost:

- normalna razdioba $\mathcal{N}(\mu, \Sigma)$: eksplicitnu međuovisnost opisuje parametar Σ
- slike: bliski pikseli implicitno su jače korelirani od dalekih
- **kako osigurati:** primjenom konvolucijskih slojeva i položajnog kodiranja kod transformera

Obrada prirodnog jezika

Prevedite ovu rečenicu na engleski jezik:

Duboko učenje je super. → *Deep learning is great.*

Rješenje problema zahtijeva sljedeće korake:

- segmentirati rečenicu (sijed slova, riječi ili slogova) na smislene komponente
- “razumjeti” da se izraz “duboko učenje” ne odnosi na učenje na velikim dubinama (npr. na dnu Atlantika); umjesto toga, radi se o grani strojnog učenja
- shvatiti značenje izvorne rečenice bez da nam je netko rekao o kojem se jeziku radi
- generirati engleski prijevod s istim značenjem.

Tekstni podatci su čudni:

- **Nemaju** fiksnu dimenzionalnost (duljina rečenice može varirati)
- **Nemaju** eksplicitne obrasce međuovisnosti.

Obrada prirodnog jezika

Prevedite ovu rečenicu na vijetnamski jezik:

最寄りのインターネットカフェはどこですか

→ *Chờ internet ở đâu*

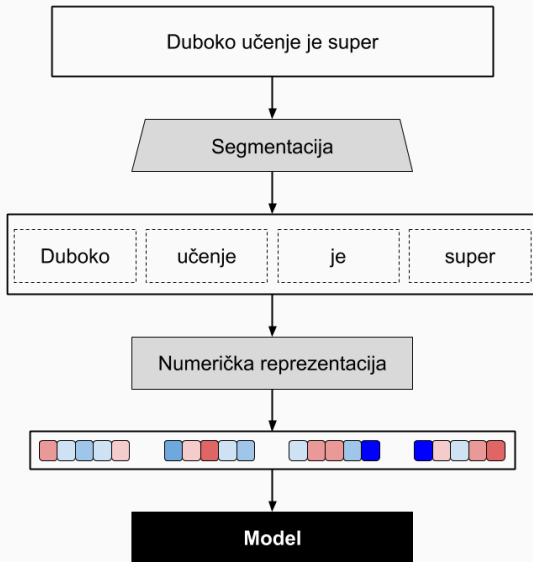
→ *Where is the nearest internet shop*

Jezik računalima izgleda otprilike kao što nama izgleda japanski (ali samo za nas koji ne razumijemo japanski)

Značenja i međusobna sličnost jezičnih jedinica su nam nepoznati.

Prije obrade tekstnih podataka algoritmima strojnog učenja možemo riječi prvo prevesti u vektorske reprezentacije.

Reprezentacije dijelova rečenica

1
0

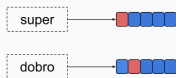
Ovo predavanje:

Segmentacija teksta:

- tekst možemo segmentirati na **riječi**, slova ili podriječi¹

Numerička reprezentacija:

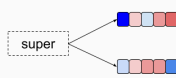
- svakoj riječi dodijeliti **gustu** visokodimenzionalnu reprezentaciju
- alternative: jednojedinичne ($\rightarrow$ *vreće riječi*) i višeprototipne.

(a)

(b)

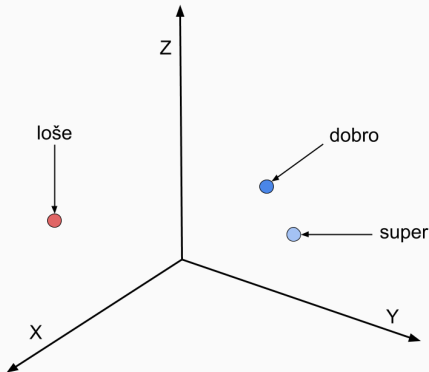
(c)

Jednojedinичne (a), guste (b) i višeprototipne reprezentacije (c).

¹<https://github.com/google/sentencepiece>

Guste reprezentacije riječi

Udaljenost u prostoru reprezentacija trebala bi odgovarati semantičkoj ili sintaktičkoj sličnosti među riječima:

- kolika je udaljenost između jednojedinичnih reprezentacija?
- kako izračunati udaljenost između višeprototipnih reprezentacija?

Guste reprezentacije riječi

U praksi, dimenzionalnost reprezentacija puno je veća nego na slici.

Moramo se osloniti na intuicije iz niskodimenzionalnih prostora, iako one mogu biti varljive.

- If you are not used to thinking about hyper-planes in high-dimensional spaces, now is the time to learn.
- To deal with hyper-planes in a 14-dimensional space, visualize a 3-D space and say "fourteen" to yourself very loudly. **Everyone does it.**
 - But remember that going from 13-D to 14-D creates as much extra complexity as going from 2-D to 3-D.

Predavanja "Neural Networks for Machine Learning", Geoffrey Hinton

Reprezentacije riječi

Početne reprezentacije riječi mogu se prednaučiti na nekom pomoćnom zadatku:

- pomoćni zadatci pogađaju skrivene riječi u zadanim lokalnim kontekstima na velikim korpusima stvarnog jezika (Wikipedia, Common crawl²)
- modeli: word2vec³ (CBOW, Skip-gram), GloVe⁴, FastText⁵
- učenje optimira matricu ugrađivanja čiji retci sadrže vektorske reprezentacije odgovarajućih riječi.

U ovom kolegiju nećemo razmatrati pred-učenje reprezentacija:

- umjesto toga, koristit ćemo ili slučajne inicijalizacije ili već prednaučene reprezentacije.

²<https://commoncrawl.org/>

³<https://en.wikipedia.org/wiki/Word2vec>

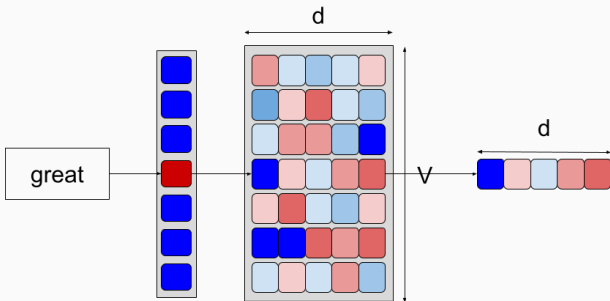
⁴<https://nlp.stanford.edu/projects/glove/>

⁵<https://fasttext.cc/>

Matrice ugrađivanja u praksi

Reprezentacije riječi $\mathbf{x}_i$ dobivamo množenjem retčanog jednojedinичnog koda riječi $\mathbf{e}_i$ s matricom ugrađivanja $\mathbf{E} \in \mathbb{R}^{V \times d}$:

$$\mathbf{x}_i = \mathbf{e}_i \cdot \mathbf{E} \quad \mathbf{e}_i = \underbrace{[0, \dots, 0, \overbrace{1}^i, 0, \dots, 0]}_V$$

Reprezentacije riječi: hiperparametri

Veličina rječnika: V

- broj jedinstvenih riječi koje model prepoznaje
- ovisi o dostupnoj memoriji i važnosti riječi⁶
- u praksi obično uzimamo V najčešćih riječi iz korpusa
- preostale riječi obično i) izostavljamo ili ii) mijenjamo simbolom $\langle \text{UNK} \rangle$

Dimenzionalnost ugrađivanja: d

- uobičajeni izbor $d = 300$ pokazuje dobra svojstva na različitim zadacima⁷
- u praksi, izbor će ovisiti i o dostupnoj memoriji, ciljanoj generalizacijskoj moći, te dostupnosti prednaučenih ugrađivanja.

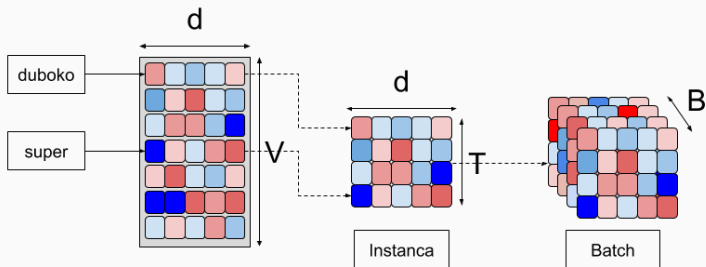
⁶rijetke i neinformativne riječi obično se izostavljaju

⁷loši izbori mogu dovesti do podnaučenosti ili prenaučenosti

Predstavljanje teksta

Odlomke i rečenice predstavljamo ulančavanjem reprezentacija riječi.

Duljinu teksta označavamo brojem riječi T (*vremenska dimenzija*).

Ovaj pristup mora riješiti nekoliko problema: možete li ih prepoznati?

Predstavljanje teksta

Problem: vremenska dimenzija **mijenja se** od rečenice do rečenice

- rečenice grupe za učenje imat će različite duljine
- u praksi, ovo rješavamo nadopunjavanjem i odsijecanjem.

Cilj 1: model obrađuje svaku riječ na isti način

- ovo ograničava dimenzionalnost modela i smanjuje prenaučenost.

Cilj 2: model treba biti osjetljiv na redoslijed riječi

- u suprotnom ne bismo mogli razlikovati rečenice sastavljene od istih riječi:
 - *Dog eats cat* i *Cat eats dog*.

Oba cilja možemo postići **povratnim modelima**

- međutim, prvo ćemo pogledati alternative za postizanje ovih ciljeva.

Predstavljanje teksta: vremensko agregiranje sažimanjem

Ideja: predstaviti tekst sažimanjem reprezentacija riječi (*eng. mean/average pooling*)

$$r_{\mu}(\text{text}) = \frac{1}{T} \sum_t^T x^{(t)}$$

- ovakvo agregiranje gubi informaciju o položaju riječi u tekstu, ali ne zahtijeva **parametre**

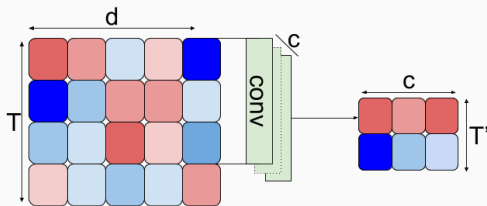
Varijante ovog pristupa: sažimanje zbrajanjem, **otežano sažimanje**

$$r_w(\text{text}) = \sum_t^T w_t x^{(t)} \quad w_t = f(x^{(t)}, \text{text})$$

- otežano sažimanje množi reprezentacije riječi faktorom koji ovisi o tekstu i o riječi (eg. TF-IDF)

Predstavljanje teksta: 1D convolution

Konvolucije zadržavaju informaciju o redoslijedu riječi:

I dalje trebamo sažimanje ako nam treba predikcija za cijeli odlomak.

Jednostavne konvolucijske arhitekture propuštaju *globalni* kontekst:

- može se ublažiti povećanjem dubine...
- ... ili dilatiranim konvolucijama ili vremenskim sažimanjem.

Predstavljanje teksta: sažetak

Obrada prirodnog teksta (NLP) složen je zadatak:

- segmentirati tekst u riječi, **podriječi** ili slova
- detektirati i ispraviti tipografske greške
- istu misao možemo izraziti na različite načine

Pretpostavke u okviru ovih predavanja:

- tekst segmentiran na riječi
- reprezentacije riječi prednaučene ili slučajno inicijalizirane
- svakoj riječi dodjeljujemo točno *jedno* ugrađivanje

Pristupi za klasifikaciju teksta varijabilne duljine:

- konvolucije i sažimanja
- povratni modeli

Obični povratni modeli

Povratni modeli: motivacija

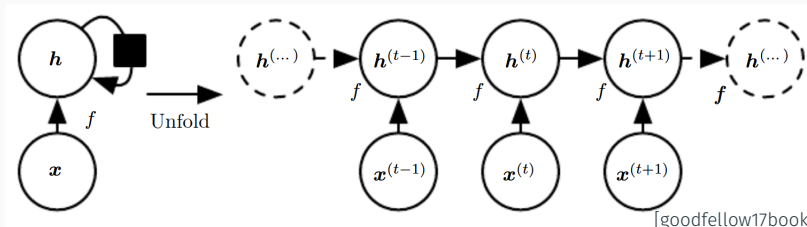
Tražimo prikladni model za slijedne podatke:

- proizvoljna duljina
- broj parametara ne ovisi o duljini slijeda
- model je osjetljiv na redoslijed podataka

Inspirirani **dinamičkim sustavima**:

- model f ažurira **skriveno stanje** $h^{(t)}$ s obzirom na ulaz $x^{(t)}$:

$$h^{(t)} = f(x^{(t)}, h^{(t-1)})$$

Povratni modeli: formulacija

Povratni model f ekvivarijantan je s obzirom na vrijeme (položaj u slijedu):

$$h^{(t)} = f(x^{(t)}, h^{(t-1)})$$

Jednostavni povratni model imaju jednu nelinearnost po ulazu:

$$h^{(t)} = g(\underbrace{W_{hh}h^{(t-1)} + W_{xh}x^{(t)} + b_h}_{a^{(t)}})$$

- W_{hh}, W_{xh}, b_h - parametri povratne afine transformacije
- $a^{(t)}$ - linearna povratna mjera
- g - nelinearnost (sigmoida, tanh,...)

Povratni modeli: intuicija

Stanje $h^{(t)}$ predstavlja **viđeni** dio slijeda:

- ako je model dobro naučen, h će kodirati značenje teksta

Matrica W_{xh} projicira ulaz u prostor reprezentacije stanja

- ovo bi trebalo odbaciti nepotrebne informacije

Matrica W_{hh} modelira evoluciju stanja:

- ona opisuje utjecaj vremena i ulaza i odbacuje nepotrebne informacije iz stanja

$$h^{(t)} = g(W_{hh}h^{(t-1)} + W_{xh}x^{(t)} + b_h)$$

Dimenzionalnosti ulaza i stanja **mogu se razlikovati**:

$$h \in \mathbb{R}^h \quad x \in \mathbb{R}^d$$

Povratni modeli: izlazni sloj

Stanje $h^{(t)}$ predstavlja svu viđenu informaciju:

- osim značenja, stanje pamti i neke dodatne informacije
 - npr. dvosmislene riječi ili navode osoba ili lokacija
- neke od ovih informacija mogu biti **nebitne** za predikciju.

Izlazni sloj projicira stanje na prostor predikcija:

$$o^{(t)} = W_{hy}h^{(t)} + b_o \quad (1)$$

- ovaj korak *filtrira* nevažne informacije
- vektor $o^{(t)}$ sadrži logite predikcija u trenutku t
- [!!] RNN ćelija Pytorcha ne sadrži izlaznu projekciju – morate je sami dodati.

Povratni modeli: formulacija

Jednostavni povratni model definiran je sljedećim jednadžbama

1. ažuriranje skrivenog stanja:

$$h^{(t)} = \tanh(W_{hh}h^{(t-1)} + W_{xh}x^{(t)} + b_h)$$

2. projekcija u prostor izlaznih logita:

$$o^{(t)} = W_{hy}h^{(t)} + b_o$$

U praksi, stanje obično aktiviramo hiperbolnim tangensom:

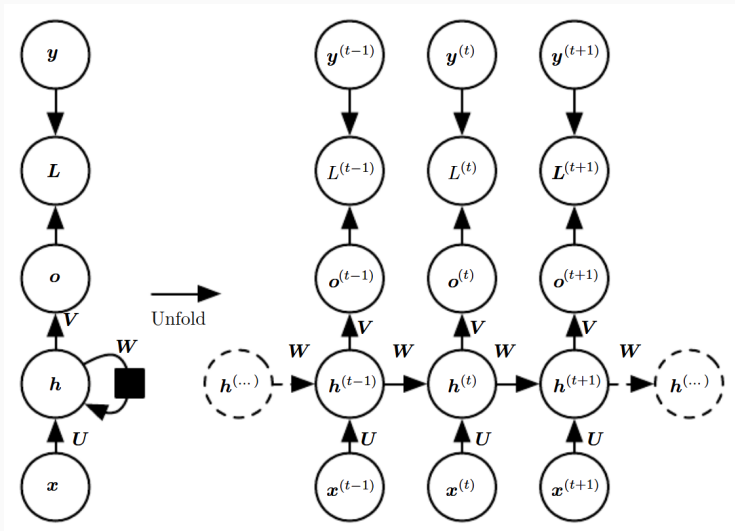
- preostale mogućnosti su sigmoida i zglobnica.

Dimenzije parametara: $W_{hh} \in \mathbb{R}^{h \times h}$, $W_{xh} \in \mathbb{R}^{h \times d}$, $W_{hy} \in \mathbb{R}^{y \times h}$

- d i y označavaju ulaznu i izlaznu dimenzionalnost

[!!] Notacija iz knjige: $W := W_{hh}$, $U := W_{xh}$, $V := W_{hy}$, $b := b_h$, $c := b_o$

Povratni modeli: vizualizacija

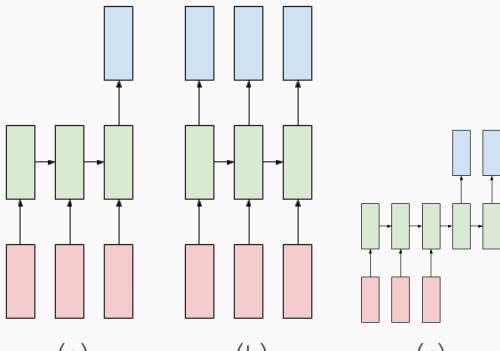
Razmotani povratni model s ulazima $x^{(t)}$, gubitkom $L^{(t)}$ i izlazima $o^{(t)}$.

Povratni modeli: zadatci

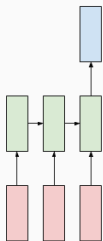
Povratni model može generirati izlaz u svakom trenutku t – ali treba li nam to?

- konfiguracija izlaza modela ovisi o zadatku!

Pokušajte smisliti zadatke koji zahtijevaju samo jedan izlaz **(a)** po jedan izlaz za svaki ulaz **(b)**, ili promjenljivi broj izlaza ali više od jednog **(c)**.

Klasifikacija slijeda: temeljni problem u razumijevanju jezika.

Klasifikacija slijeda

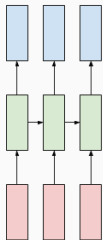
Potrebno je odrediti jednu izlaznu varijablu za cijeli ulazni niz

Različiti klasifikacijski problemi:

- analiza sentimenta,
- kategorizacija dokumenata,
- određivanje glazbenog žanra, ...

Izlazni sloj prima samo **posljednje** latentno stanje.

"Označavanje" slijeda: zahtijevamo predikciju u svakom ulazu.

"Označavanje"
slijeda

Potrebno odrediti slijed varijabli: svaka predikcija odgovara točno jednom ulazu.

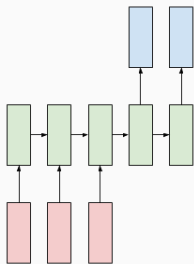
Različiti zadatci guste predikcije:

- predikcija vrste riječi,
- raspoznavanje imenovanih entiteta,
- sažimanje teksta ekstrakcijom,
- detekcija okvira videa, ...

Predikcije često generiramo s malim vremenskim pomakom u odnosu na odgovarajuće ulaze.

Naveli smo navodnike jer riječ *označavanje* obično koristimo kad radnju vrše osobe (bolje: označavanje slijeda → gusta predikcija).

Zadatci oblika slijed-u-slijed (*seq2seq*) podrazumijevaju složenije oblike preslikavanja ulaznog slijeda u izlazni.

slijed-u-slijed

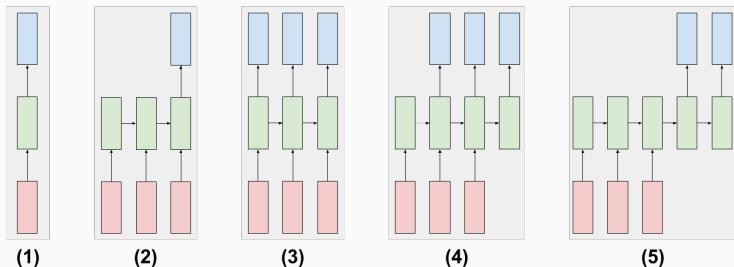
Zadatak je ulazni slijed preslikati u ciljni slijed nepoznate duljine

- strojno prevođenje,
- apstraktivno sažimanje teksta, ...

Razmotrite probleme koji bi se ovdje mogli javiti:

- kako započeti prijevod?
- bismo li uvijek trebali prediktirati najvjerojatniju riječ?
- kako odlučiti kada zaključiti predikciju?

Jezični zadatci

Smjernice za prepoznavanje zadataka:

- kad god broj izlaza odgovara broju ulaza, zadatak odgovara gustoj predikciji, neovisno o tome postoji li pomak **(4)** ili ne **(3)**
- zadatke oblika slijed-u-slijed **(5)** često razdvajamo na apsorpiranje ulaza (gdje ne provodimo predikciju) i proizvodnje izlaza (gdje generiramo čitavi izlazni slijed)

Analiza: klasifikacija slijeda

Klasifikacijski problem: odrediti sentiment ulaznog teksta

- binarna formulacija: pozitivan/negativan
- kategorička formulacija: brojčana ocjena [1,10]
 - ovo bi se moglo formulirati i kao regresija...
- skupovi podataka: IMDB⁸, YELP⁹
- pozitivan primjer iz IMDB:

`... was the story that blew me away. hurray for Takahisa`

Naša analiza pretpostavlja binarnu formulaciju i zanemaruje (značajne) probleme predobrade teksta.

⁸<https://ai.stanford.edu/~amaas/data/sentiment/>

⁹<https://www.yelp.com/dataset/>

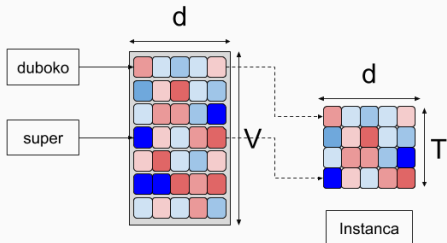
Analiza sentimenta: uvod

Ciljna varijabla:

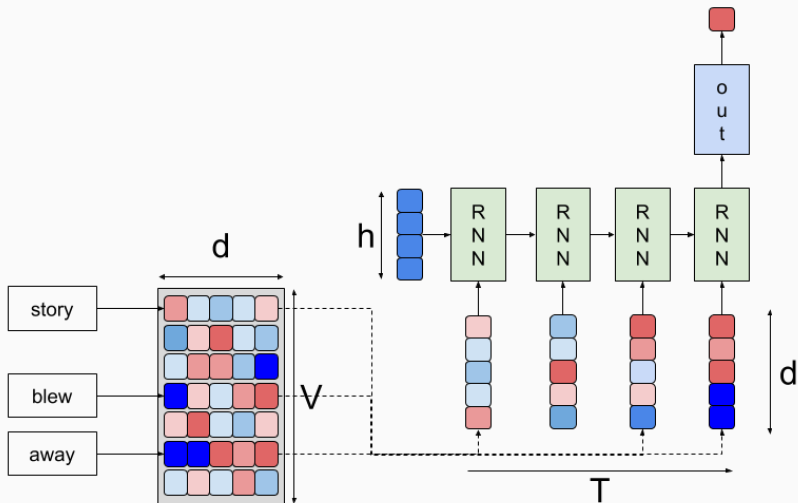
- Sentiment: {pozitivan, negativan}
- Vrijednosti varijable predstavljamo indeksima: {0, 1}

Ulazne varijable:

- slijed reprezentacija riječi, podriječi ili slova
- moramo odabrati veličinu vokabulara i svaku riječ zamijeniti s odgovarajućim ugrađivanjem ili simbolom <UNK>

Analiza sentimenta: skica

Algoritam 1: Plain RNN for sequence classification

Single output RNN ($X, W_{hh}, W_{xh}, W_{hy}, b_h, b_o$)

inputs: A sequence of vectors X , parameters $W_{...}, b_{...}$

output: A logit $\hat{y}$

$h_t \leftarrow \text{zero_init};$

foreach x **in** X **do**

$a_t \leftarrow W_{hh}h_t + W_{xh}x + b_h;$

$h_t \leftarrow \tanh(a_t);$

end

$o \leftarrow W_{hy}h_t + b_y;$

return $o;$

Ovaj algoritam možemo prilagoditi za gustu predikciju tako da generiranje izlaznih elemenata jednostavno pomaknemo u petlju.

Analiza: gusta predikcija

Raspoznavanje vrste riječi

Gusta predikcija vrste riječi za svaku riječ ulaza: raspoznava

- višerazredni izlaz: imenica, pridjev, glagol, ...

Skupovi: Penn Treebank (PTB) (paywall), Universal Dependencies¹⁰ (UD)

- PTB taxonomy: https://www.ling.upenn.edu/courses/Fall_2003/ling001/penn_treebank_pos.html

Primjer rečenice iz korpusa SETimes (dio UD) i odgovarajuće oznake:

U	Bruxellesu	izrazili	su	zabrinutost.
ADP	PROPN	VERB	AUX	NOUN
				.

¹⁰<https://universaldependencies.org/>

Raspoznavanje vrste riječi: uvod

Ciljne varijable:

- vrste riječi: $\{ADP, PROPN, \dots\}$
- koristimo indekse razreda: $\{1, \dots, Y\}$

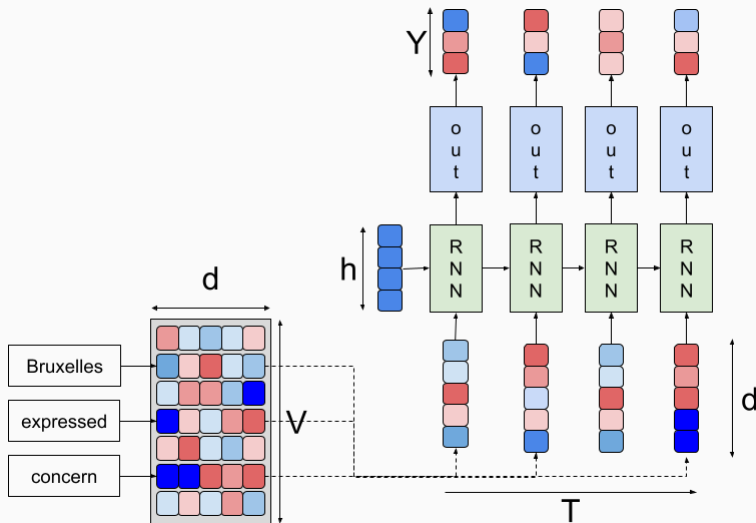
Ulazne varijable:

- slijed reprezentacija riječi, podriječi ili slova
- moramo odabrati veličinu vokabulara i svaku riječ zamijeniti s odgovarajućim ugrađivanjem ili simbolom **<UNK>**

Vrlo slično klasifikaciji slijeda

- važna razlika: dimenzija ciljne varijable (2 vs N)
- koristimo guste predikcije umjesto predikcija koje obuhvaćaju cijeli slijed

Part-of-speech tagging: top-level sketch

Algoritam 2: Pseudokod RNNa za višerazrednu predikciju na razini simbola

Dense sequence prediction RNN ($X, W_{hh}, W_{xh}, W_{hy}, b_h, b_o$)

inputs: A sequence of vectors X , parameters $W_{...}, b_{...}$

output: A sequence of logits $\hat{y}$

$h_t \leftarrow \text{zero_init};$

$o \leftarrow [];$

foreach x **in** X **do**

$a_t \leftarrow W_{hh}h_t + W_{xh}x + b_h;$

$h_t \leftarrow \tanh(a_t);$

$o_t \leftarrow W_{hy}h_t + b_y;$

$o.append(o_t)$

end

return $o;$

Povratni modeli: sažetak

Povratni model djeluje kao dinamički sustav:

- ulazna informacija ugrađuje se u latentno stanje korak po korak
- latentno stanje iterativno se ažurira s obzirom na staro stanje i tekući ulaz

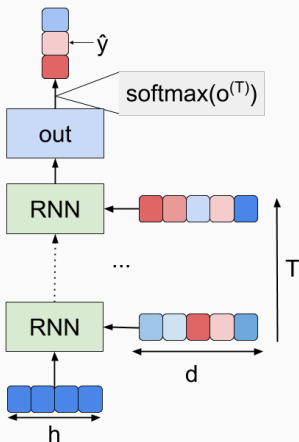
Stanje najčešće ne sadržava predikcije:

- predikcije izražavamo projiciranjem stanja
- broj izlaznih projekcija ovisi o vrsti zadatka (samo jedna, jedna po ulazu ili varijabilan broj)
- ako ima više izlaza, parametri izlaznih projekcija se **dijele**

Tri glavna zadatka raspoznavanja slijedova su **raspoznavanje slijeda**, **gusta predikcija** i **prevođenje iz slijeda u slijed**.

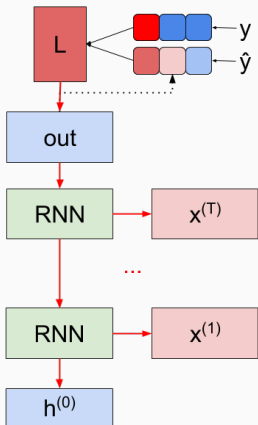
Učenje povratnih modela

Povratni model možemo razmotiti u klasični potpuno povezani model s odvojenim ulazima i dijeljenim parametrima:

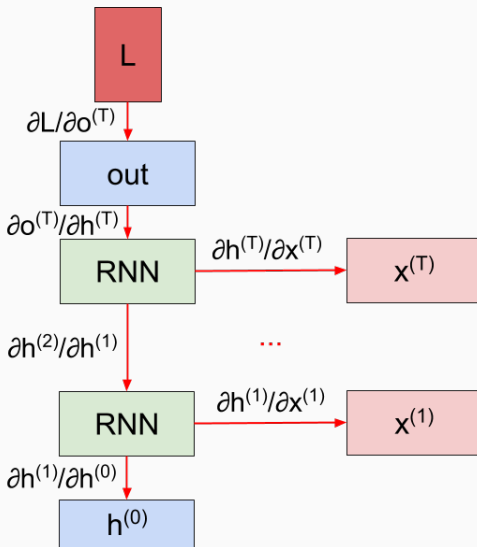

Primjer: klasifikacija niza

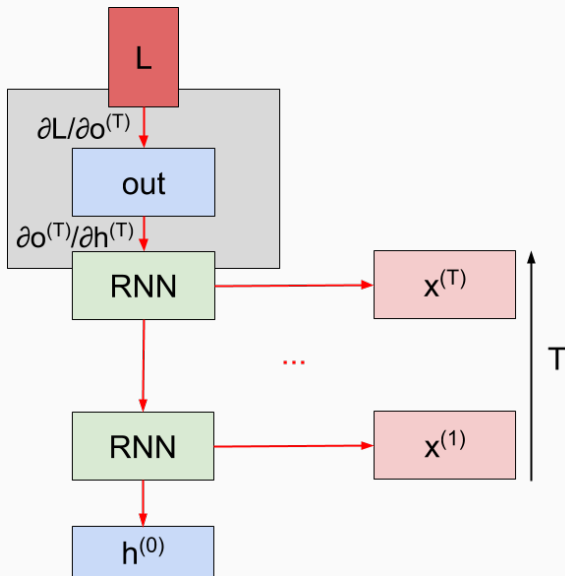
Model za prediktiranje na razini cijelog niza možemo učiti standardnim backpropom:

Primjer: klasifikacija niza (2)

Povratno učenje: prolaz kroz izlazni sloj

Povratno učenje: prolaz kroz izlazni sloj (2)

Jednadžbe predikcije izlaza:

$$o^{(t)} = W_{hy}h^{(t)} + b_y$$

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial o^{(t)}} = \underbrace{(\text{softmax}(\mathbf{o}^{(t)}) - y)}_{\hat{y}}^\top$$

Gradijenti s obzirom na parametre izlaznog sloja W_{hy} i b_y :

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial W_{hy}} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial o^{(t)}} \frac{\partial o^{(t)}}{\partial W_{hy}} = \dots = (\hat{y} - y) \cdot (h^{(t)})^\top$$

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial b_y} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial o^{(t)}} \frac{\partial o^{(t)}}{\partial b_y} = (\hat{y} - y)^\top$$

Povratno učenje: ažuriranje stanja

Stanje u trenutku t ovisi o stanjima u svim prethodnim trenutcima:

$$h^{(t)} = f(h^{(t-1)}, \dots, h^{(0)})$$

Unatražni prolaz u koraku $t = T$ (posljednji korak)

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial h^{(t)}} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial o^{(t)}} \frac{\partial o^{(t)}}{\partial h^{(t)}} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial o^{(t)}} W_{hy}$$

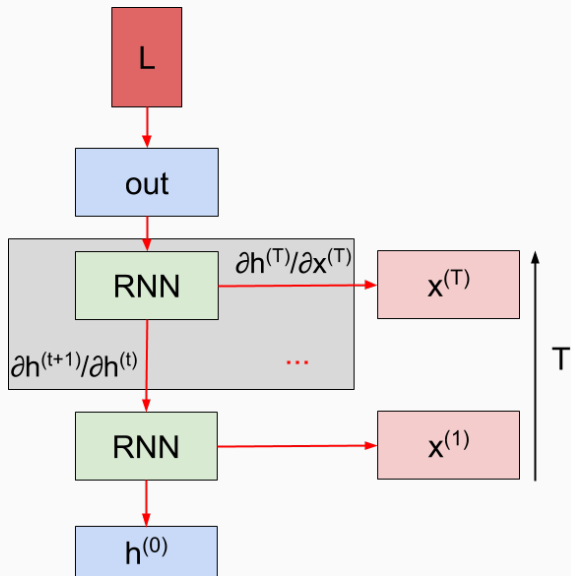
Za $t < T$ (preostale vremenske korake)

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial h^{(t)}} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial h^{(T)}} \frac{\partial h^{(T)}}{\partial h^{(T-1)}} \cdots \frac{\partial h^{(t+1)}}{\partial h^{(t)}}$$

Općenito, do svakog stanja mogu doći gradijenti sljedeće dvije vrste:

1. gradijenti iz **odgovarajućih** predikcija (gore)
2. gradijenti iz **budućih** skrivenih stanja (dolje)

Povratno učenje: prolaz kroz ažuriranje stanja (2)

Povratno učenje: prolaz kroz ažuriranje stanja (3)

Jednadžba ažuriranje stanja (podsjetnik):

$$h^{(t)} = \tanh(\underbrace{W_{hh}h^{(t-1)} + W_{xh}x^{(t)} + b_h}_{a^{(t)}})$$

Treba nam derivacija hiperbolnog tangensa:

$$\tanh(x) = \frac{e^x - e^{-x}}{e^x + e^{-x}}$$

$$\frac{d\tanh(x)}{dx} = 1 - \tanh^2(x)$$

Hiperbolni tangens je sigmoida čiji izlaz je *rastegnut* preko $[-1, 1]$

$$\tanh(x) = 2\sigma(2x) - 1$$

Povratno učenje: prolaz kroz ažuriranje stanja (4)

Jednadžba ažuriranja stanja (podsjetnik):

$$h^{(t)} = \tanh(\underbrace{W_{hh}h^{(t-1)} + W_{xh}x^{(t)} + b_h}_{a^{(t)}})$$

Gradijent s obzirom na predaktivaciju $a^{(t)}$:

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial a^{(t)}} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial h^{(t)}} \frac{\partial h^{(t)}}{\partial a^{(t)}} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial h^{(t)}} \frac{\partial \tanh}{\partial a^{(t)}} = \dots = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial h^{(t)}} \odot (1 - h^{(t)^2})$$

Gradijenti s obzirom na parametre povratne ćelije (W_{hh} , W_{xh} , b_h):

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial W_{hh}} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial a^{(t)}} \frac{\partial a^{(t)}}{\partial W_{hh}} = \dots = \left(\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial a^{(t)}} \right)^{\top} \left(h^{(t-1)} \right)^{\top}$$

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial W_{xh}} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial a^{(t)}} \frac{\partial a^{(t)}}{\partial W_{xh}} = \dots = \left(\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial a^{(t)}} \right)^{\top} \left(x^{(t)} \right)^{\top}$$

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial b_h} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial a^{(t)}} \frac{\partial a^{(t)}}{\partial b_h} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial a^{(t)}}$$

povratno učenje: gradijenti s obzirom na ulaze

Jednadžba ažuriranja stanja (podsjetnik):

$$h^{(t)} = \tanh(\underbrace{W_{hh}h^{(t-1)} + W_{xh}x^{(t)} + b_h}_{a^{(t)}})$$

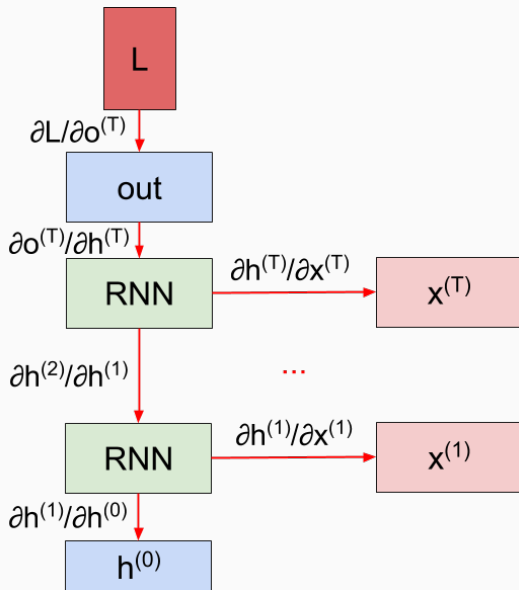
1. gradijent s obzirom na prethodno stanje:

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial h^{(t-1)}} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial a^{(t)}} \frac{\partial a^{(t)}}{\partial h^{(t-1)}} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial a^{(t)}} W_{hh}$$

2. gradijenti s obzirom na ulaz (razmislite zašto!):

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial x^{(t)}} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial a^{(t)}} \frac{\partial a^{(t)}}{\partial x^{(t)}} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial a^{(t)}} W_{xh}$$

povratno učenje: klasifikacija slijeda, sažetak

povratno učenje: klasifikacija slijeda, sažetak (2)

Gradijenti gubitka dolaze do parametara ažuriranja stanja kroz svako skriveno stanje:

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial W_{hh}} = \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial a^{(t)}} \frac{\partial a^{(t)}}{\partial W_{hh}} = \underbrace{\left(\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial a^{(t)}} \right)^{\top}}_{\forall t \in \{1, 2, \dots, T\}} \left(h^{(t-1)} \right)^{\top}$$

Ti gradijenti **akumuliraju** se kroz vrijeme:

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial W_{hh}} = \sum_{t=1}^T \frac{\partial \mathbb{L}}{\partial W_{hh}} = \sum_{t=1}^T \left(\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial a^{(t)}} \right)^{\top} \left(h^{(t-1)} \right)^{\top}$$

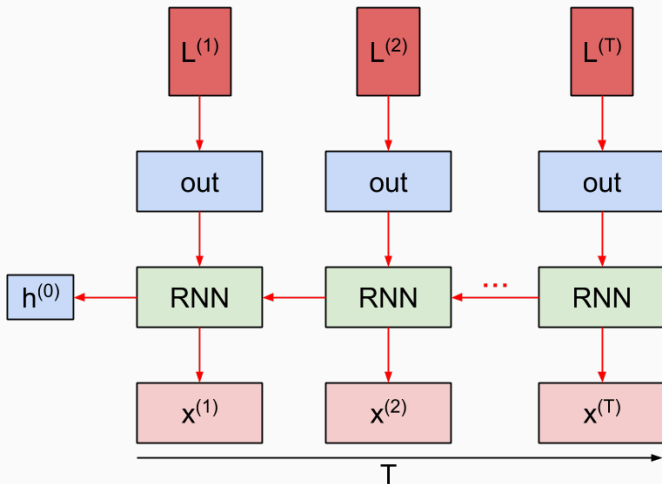
Optimizacijski korak koristi akumulirani gradijent

Motivacija za računanje gradijenata s obzirom na ulaze ($x^{(t)}$):

1. učenje (ugađanje) ugrađivanja riječi
2. ulaz može odgovarati izlazu drugog povratnog modula

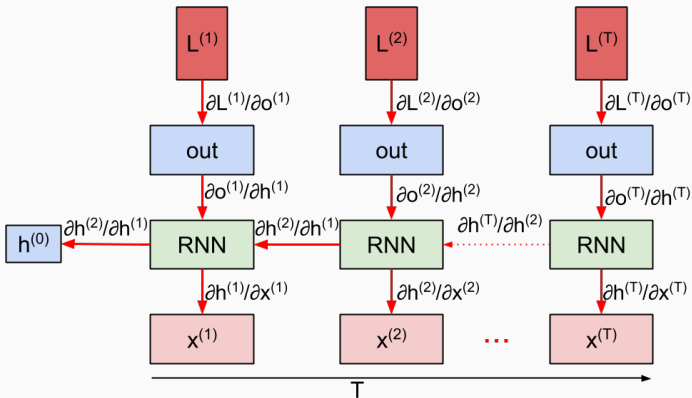
Povratno učenje: gusta predikcija

Gusta predikcija implicira gubitak u **svakom** vremenskom koraku

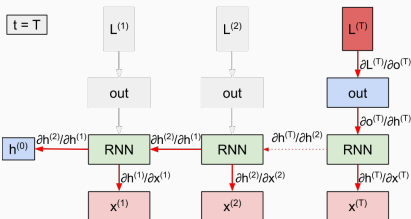
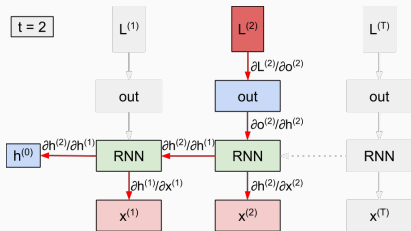
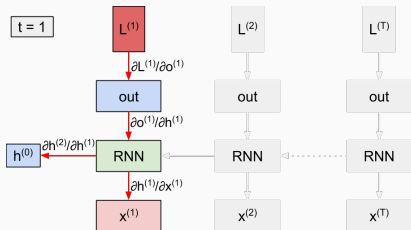

Povratno učenje: gusta predikcija (2)

U gustom slučaju moramo akumulirati doprinose članova gubitka iz svih budućih koraka:

Povratno učenje: gusta predikcija (3)

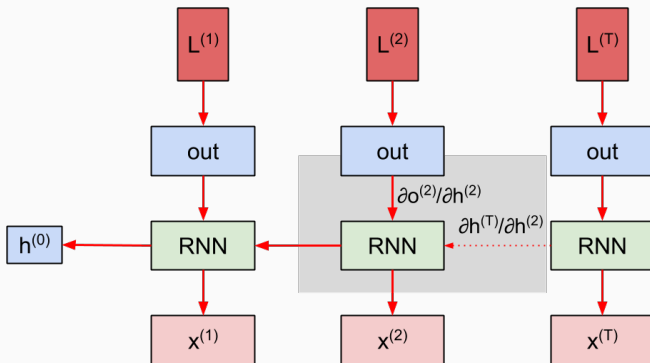

U praksi (pytorch) provodimo više unatražnih prolaza (po jedan za svaki vremenski korak) prije svakog koraka učenja.

Svaka povratna ćelija prima gradijente odozgo (gubitak u tekućem vremenskom koraku) i zdesna (gubitak iz budućih koraka) 52

Povratno učenje: gusta predikcija (4)

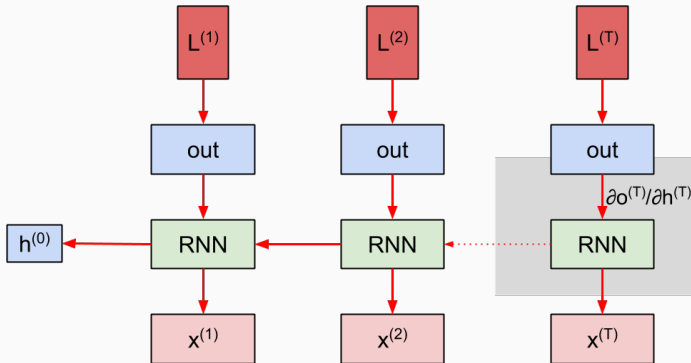
Na ažuriranje stanja utječu tekući gubitak (vertikalna ovisnost) i svi budući članovi gubitka (vodoravna ovisnost):

Povratno učenje: gusta predikcija (5)

Na ažuriranje stanja utječu tekući gubitak (vertikalna ovisnost) i svi budući članovi gubitka (vodoravna ovisnost):

- ... osim u posljednjem vremenskom koraku kad ne trebamo nikakav doprinos iz budućnosti

Povratno učenje: gusta predikcija (6)

Gubitak **faktoriziramo** na vremenske komponente $\mathbb{L} = \sum_t \mathbb{L}^{(t)}$

- adaptacija s obzirom na prediktiranje na razini slijeda treba nam **samo** za $\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial h^{(t)}}$

Za $t = T$ (posljednji vremenski korak) **ne zahtijevamo adaptaciju**:

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial h^{(t)}} = \frac{\partial \mathbb{L}^{(t)}}{\partial h^{(t)}} = \frac{\partial \mathbb{L}^{(t)}}{\partial o^{(t)}} \frac{\partial o^{(t)}}{\partial h^{(t)}} = \frac{\partial \mathbb{L}^{(t)}}{\partial o^{(t)}} W_{hy}$$

Za $t < T$ (preostali vremenski koraci):

$$\frac{\partial \mathbb{L}}{\partial h^{(t)}} = \underbrace{\frac{\partial \mathbb{L}^{(t)}}{\partial h^{(t)}}}_{\text{current loss}} + \underbrace{\frac{\partial \mathbb{L}^{(t^* > t)}}{\partial h^{(t)}}}_{\text{future loss}}$$

$$\frac{\partial \mathbb{L}^{(t^* > t)}}{\partial h^{(t)}} = \sum_{t^* > t}^T \frac{\partial \mathbb{L}^{(t^*)}}{\partial h^{(t)}} = \sum_{t^* > t}^T \frac{\partial \mathbb{L}^{(t^*)}}{\partial h^{(t^*)}} \cdots \frac{\partial h^{(t+1)}}{\partial h^{(t)}}$$

Povratno učenje: gusta predikcija (sažetak)

Računanje gradijenata povratnog modela često nazivamo širenjem unatrag kroz vrijeme (BPTT):

- širenje unatrag kroz vrijeme odgovara standardnom backpropu kroz razmotani model
- gustu predikciju možemo interpretirati kao združeno optimizirani višezadaćni klasifikacijski problem
- povratnu ćeliju možemo promatrati kao sloj običnog potpuno povezanog modela

Zbog dijeljenih parametara i akumulacije gradijenata, učenje može biti **nestabilno**

- česte pojave nestajućih i eksplodirajućih gradijenata
- prikazana osnovna formulacija rijetko se koristi u praksi

Dimenzionalnost latentnog stanja h :

- što veća - to bolje, ostali hiperparametri mogu biti važniji
- dubina modela također može biti važnija (sljedeće predavanje)

Duljina slijeda T :

- obični povratni modeli imaju **vrlo** kratkoročno pamćenje ($T \approx 20$ za tekst)
- često podrezujemo ulazne slijedove na zadanu duljinu
- prag ovisi o podacima i zadatku

Smisljena osnovna konfiguracija: Adam, podrezivanje gradijenta (čak i za LSTM)

Alternative povratnim modelima **postoje**:

- SVM za jednostavnu klasifikaciju teksta:
<https://github.com/mesnilgr/nbsvm>
- **pažnja** može biti sve što nam treba

Pitanja?

Literatura (pored knjige):

1. Peter's notes: Implementing a NN / RNN from scratch
<http://peterroelants.github.io/>
2. Andrej Karpathy: Unreasonable Effectiveness of Recurrent Neural Networks <http://karpathy.github.io/2015/05/21/rnn-effectiveness/>
3. Cristopher Olah: Understanding LSTM's <http://colah.github.io/posts/2015-08-Understanding-LSTMs/>
4. CS224d: Deep Learning for Natural Language Processing
<http://cs224d.stanford.edu/syllabus.html>